

Harry Paus: Rondjes om de kerk

Vraag bevlogen onderwijsmensen of het onderwijs veranderd moet worden. Tien tegen een dat ze allerlei verhalen hebben over de richting die het moet opgaan. Vraag ze hoe ze zo'n verandering willen bereiken, dan hoor je allerlei mogelijkheden. Vroeger dacht ik dat je moest lezen over vernieuwingen en daarna deze zonder meer kon invoeren. Ik las over een nieuwe aanpak van begrijpend lezen in de jaren tachtig. Het is belangrijk, zo sprak een hooggeleerde heer, dat leerlingen strategieën leren bij begrijpend lezen. Niet het antwoord op een vraag is belangrijk maar hoe ze tot het antwoord zijn gekomen. Ik las dat veel leerlingen niet zomaar vaardigheden die ze bij begrijpend lezen hadden geleerd, toepasten bij teksten van aardrijkskunde en geschiedenis. De opmerkingen waren herkenbaar en spraken me aan. We praatten er in de sectie over en we maakten een aantal sheets die we gingen gebruiken in onze colleges begrijpend lezen. De studenten waren het met ons eens, ze waren om, en we motiveerden ze om lessen begrijpend lezen volgens een nieuwe aanpak te gaan geven.

En dat deden ze. Ik heb mooie lessen gezien, met mentoren achterin de klas heb ik genoten van wat de studenten bij ons hadden geleerd. Alleen zag ik ze een jaar later tijdens hun laatste stage voor ze afstudeerden, lessen geven op precies dezelfde manier zoals in verouderde methodes stond. Zoals ze het zelf hadden geleerd. Studenten gaan les geven zoals ze zelf les hebben gehad. Jaren later zag ik dat Piet-Hein van de Ven in zijn proefschrift¹⁾ daar boeiende dingen over heeft geschreven. Vernieuwingen laten zich beschrijven in mooie woorden, meeslepende zinnen. Je kunt daar consensus over bereiken, maar dat betekent niet dat je daarmee het onderwijs hebt veranderd. De retoriek kun je gemakkelijk veranderen, iets op een andere manier aanpakken in de praktijk is

een andere zaak. Dat je dat gedrag van studenten moeilijk blijvend kunt beïnvloeden, was een groot probleem voor mij en de sectie Nederlands waar ik deel van uitmaakte.

Hoe breng je theorie blijvend naar de praktijk? Is dat de vraag waar het om gaat? Ik weet dat eigenlijk niet precies. Hoe verander je een minder effectieve aanpak? Niet door een leuk sheetje te maken. Niet door een mooie stage-opdracht. Misschien door je studenten te overtuigen dat er een betere aanpak is dan zij hebben geobserveerd in hun stageklas en tijdens hun eigen schoolperiode.

Maar het meeste effect wellicht heeft een benadering waarbij je met verschillende betrokkenen bezig bent met verandering. Onderwijs maken doe je in een groep. Ik ben betrokken bij een project waarbij we in een groep van Pabostudenten, Pabodocenten Nederlands en leraren van het basisonderwijs samen onderwijs ontwikkelen voor basisschoolgroepen. We bereiden dat samen voor, voeren het gezamenlijk uit en bespreken voortdurend de resultaten. Op heel kleine schaal hebben we de ervaring opgedaan dat het programma op de Pabo, maar ook dat van de basisschool door onze activiteiten wordt verbeterd.

Een tijd geleden speelde Nederland een Daviscupwedstrijd tennis tegen Duitsland. Het werd uiteindelijk 4-1 voor Nederland. Waren 'wij' beter? Had Nederland meer kwaliteit in huis? Ik weet het niet. Ik weet wel dat Nederland als team beter was. Trainer en spelers, fysiotherapeuten, publiek konden elkaar motiveren om een topprestatie te leveren. En dat is bij zo'n individuele sport als tennis blijkbaar belangrijk.

In deze aflevering van *Moer* zijn weer bevlogen onderwijsmensen bezig met veranderingen. We zien een verslag van een interessant experiment over drietalig onderwijs in Friesland. Er is een beschrijving van een computerprogramma dat leerlingen in de tweede fase van het havo/vwo helpt bij het herschrijven en becommentariëren van teksten. Verder is er een recensie van het belangwekkende proefschrift van Piet Mooren over prentenboeken. Gaan deze artikelen aanleiding vormen tot veranderingen, ergens in een onderwijspraktijk?

In hetzelfde project waar ik hierboven op doelde, hebben we aan basisschoolgroepen de opdracht gegeven een website te ontwikkelen. In geen van die groepen was expertise voorhanden over het maken van zo'n website. Die groepen bestonden uit een aantal Pabostudenten, leraren van de basisschool, een opleider van de Pabo en natuurlijk de leerlingen. Er waren drie scholen bij betrokken. In school A waren het de Pabostudenten die uiteindelijk kennis inbrachten om zo'n website te maken. Ze ontwikkelden een stramien waarmee de leerlingen heel goed overweg konden.

In school B leverde een leraar basisschool de knowhow om de site te maken. Ook hier werd het een gezamenlijk product. In school C ten slotte was het een van de leerlingen, uit groep 7, die op zeker moment trots verwees naar een product dat hij 's avonds thuis had gemaakt met zijn vader. Hij liet de kinderen in zijn klas, zijn leraar, Pabostudenten en opleider meegenieten van zijn kennis en vaardigheden.

Onderwijs is iets waar alle betrokkenen van moeten blijven leren. In het onderwijs rijd je nooit, ook niet na je vijftiengjarige jubileum, rondjes om de kerk.

Noot

- 1) Piet-Hein van de Ven, *Moedertaalonderwijs, Interpretaties in retoriek en praktijk, heden en verleden, binnen- en buitenland*, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1996.